

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

УДК 332.12

ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТЕРИТОРІЙ РЕГІОНУ ТА ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПОКРАЩЕННЯ КОНКУРЕНТОЗДАТНОСТІ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Виноградчий В.І.

Інститут державного управління у сфері цивільного захисту

В статті авторами уточнено поняття «конкурентоздатність» та «конкурентоспроможність», виявлено характерні риси, притаманні конкурентоздатним суб'єктам. Підкреслено багаторівневність поняття конкурентоздатності та визначено сукупність чинників, що її зумовлюють. Виходячи з теорії М. Портера конкурентоспроможності регіонів та конкурентних перевагах, згідно якої необхідно враховувати особливості регіону. Для розвитку конкурентоспроможних секторів економіки, пропонується звернути увагу на розвиток перспективних напрямків виробництва, а саме розвиток вівчарства та вирощування бавовнику. Це дозволить депресивним районам Херсонської області в організації нових робочих місць, наповненню місцевих бюджетів, покращенню добробуту населення.

Ключові слова: конкурентоздатність, конкурентоспроможність, регіон, конкурентні переваги.

Постановка проблеми. Національне процвітання неможливо успадковувати воно повинне створюватися. Національне процвітання не виникає саме собою з родних ресурсів країни, регіону наявної робочої сили, або купівельної спроможності національної валюти. Конкурентоспроможність окремої країни, регіону залежить від схильності її промисловості до інновацій і модернізації, зростає по мірі зміщення конкурентної основи в бік придбання і засвоєння нових знань.

При цьому існують великі відмінності в моделях конкурентоспроможності кожного регіону, так як жодний регіон не в змозі бути конкурентоспроможним у всіх або хоча б у більшості галузей. В кінцевому підсумку деякі регіони досягають успіху в визначених галузях, оскільки їх внутрішні умови виявляються найбільш сприятливими, динамічними і перспективними.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Значний внесок у дослідження сутності конкурентоспроможності та конкурентних переваг регіону внесли відомі зарубіжні та вітчизняні вчені, як М. Портер, Л.С. Довгань, Жан-Жак Ламбер, Н.Б. Кушнір, Л.П. Артеменко, А.В. Кірієнко, С.М. Клименко, Ю.А. Горбачук, М. Чемаченко.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Проаналізувати шляхи формування конкурентоспроможності регіону та аспекти покращення його конкурентоздатності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Обґрунтування важливості дослідження конкурентоспроможності регіону пояснюється тим, що на сьогодні існує велика кількість методів щодо оцінки конкурентоспроможності регіону. В дослідженні пропонується проаналізувати шляхи формування конкурентоздатності регіону через призму теорії М. Портера.

Деякі дослідники розглядають конкурентоспроможність країни, регіону як явище макроекономіки, кероване такими факторами, як валютний курс, відсоткові ставки і дефіцит бюджету. Однак Японія, Італія і Південна Корея швидко

підвищили рівень життя своїх громадян, незважаючи на дефіцит бюджету; Німеччина і Швейцарія – незважаючи на підвищення вартості валюти; а Італія і Корея – незважаючи на високі процентні ставки.

Існують висловлювання та міркування, що конкурентоспроможність результат надлишку дешевої робочої сили. Проте Німеччина, Швейцарія і Швеція досягли процвітання навіть при високих зарплатах і нестачі робочої сили.

Ще один погляд на це питання зв'язує конкурентоспроможність з наявністю багатих природних ресурсів. Однак чим тоді можна пояснити успіхи, досягнуті Німеччиною, Японією, Швейцарією, Італією і Південною Кореєю – країнами з обмеженими природними ресурсами?

Незважаючи на досить поширену думку, що потужні профспілки знижують конкурентоспроможність, Німеччина і Швеція мають сильні профспілки, і обидві ці країни пишаються своїми чудовими міжнародними компаніями.

Зрозуміло, що кожне з цих визначень не повне; жодне не є достатнім для раціонального пояснення конкурентоспроможності будь-якої галузі в середині державницьких кордонів. Деяка частка істини міститься в кожному з них, але, швидше за все, тут має місце вплив широкого, більш складного ряду факторів [2].

Відсутність простого пояснення поняття конкурентоспроможності свідчить про існування фундаментального питання. в цьому сенсі. Єдина розумна концепція конкурентоспроможності на національному рівні – це продуктивність. Основна мета будь-якої держави полягає в досягненні високого і постійно зростаючого рівня життя своїх громадян. Здатність реалізувати цю мету залежить від продуктивності, яку забезпечують задіяні трудові ресурси і капітал країни.

Продуктивність – це головний показник, що визначає довгостроковий рівень життя в країні, регіоні від якого залежить дохід на душу населення що забезпечується людськими ресурсами,

зумовлює рівень заробітної плати; продуктивність (ефективність) використання капіталу визначає дохід, отриманий його власниками. Рівень життя в конкретній країні, регіоні залежить від здатності національних компаній досягти високого рівня продуктивності і продовжувати це підвищення. Неухильне зростання продуктивності вимагає постійного розвитку економіки. Таким чином, намагаючись дати тлумачення поняттю конкурентоздатності на національному рівні, ми знаходимо відповідь на поставлене запитання. Поняття, якими ми повинні оперувати – це показники продуктивності та динаміка її зростання. Щоб знайти відповідь, ми повинні зосередитися на визначених галузях і сегментах галузі, а не на економіці в цілому [3].

Взагалі аналіз конкурентоспроможності економіки регіонів можна використовувати на основі двох підходів. Перший підхід у тому, що конкурентоспроможність економіки регіонів розглядається як надання регіонами різних умов розміщення у своїй території суб'єктів господарювання (таку конкурентоспроможність регіонів можна характеризувати, як «боротьбу виробника»). Орієнтуючись на дані умови, які мають об'єктивний (природні ресурси) або суб'єктивний (інституціональні чинники) характер, суб'єкти господарської у діяльності за рівних умов вибирають регіон, із найсприятливішими їх поєднаннями. Другий підхід, до визначення конкурентоспроможності економіки регіонів стосується у цьому, наданні регіонами різних умов проживання та соціально-економічної діяльності на їхній території населенню (умовно цей вид конкурентоспроможності можна назвати, як «боротьбу жителя»). Вочевидь, що з інших рівних умов, обираючи регіон проживання, населення оцінюватиме поєднання кліматичних, економічних (трудова діяльність) і соціальних показників, що роблять їх перебування дома, постійного проживання найкомфортнішим. Економічні і соціальні умови характеризуються кількома показниками: абсолютний і відносний розмір оплати праці; величина соціальних трансфертів для непрацездатних громадян; рівень розвитку соціальної інфраструктури. Отже, під абсолютною конкурентоспроможністю економіки регіону слід розуміти сукупність фізико-географічних і соціально-економічних його характеристик, які створюють умови формування його економічних структур і структур розселення. Відносна конкурентоспроможність економіки регіону визначається ранжируванням ряду всіх регіонів такого самого рівня адміністративно-територіальної ієрархії країни [2].

Процеси глобалізації, і економічної інтеграції призводять до формування гео економічного простору. Тож регіональний розвиток визначається здатністю вибудовуватися в глобальній системі виробничих відносин.

Кожен із регіонів має чинники виробництва, унікальне поєднання визначає його міжнародну спеціалізацію і конкурентоспроможність. Проте ефективність їх використання залежить від цього, чи знайде регіон своє місце в цій системі. Основою гео економічного відносин є міжнародний поділ праці. Використовуючи унікальне поєднання факторів виробництва і вигод географічне роз-

ташування, регіони створюють передумови розвитку спеціалізованих виробництв і державних функцій, нарощуючи свої конкурентні переваги.

Кожен із регіонів прагне зайняти вигідне становище у системі глобального обміну, залучити на свою територію ресурси. Тому на перший план виходить поняття конкуренції регіонів, що дозволяє залучити інвестиції і капітал, трудові ресурси, технології, забезпеченні доступу до зовнішніх сировинних ресурсів. У конкурентній боротьбі виграють регіони, які змогли створити унікальні умови, привабливі для зовнішніх контрагентів – конкурентні переваги. Для підвищення й підтримки конкурентоспроможності найпріоритетнішими є стратегія створення конкурентних переваг і стратегія їх утримання.

Реалізація стратегії створення конкурентних переваг формування у регіоні особливих умов та органічного середовища, вигідних проживання та ведення бізнесу. Реалізація стратегії утримання конкурентних переваг передбачає реалізацію заходів з підтримки створених умов. Один з напрямів забезпечення конкурентних переваг – це формування та підтримка сприятливого регіонального іміджу (бренду). Під регіональним брендом розглядається унікальний образ території, утворюваний у поданні потенційних клієнтських груп, якими виступають зовнішній бізнес, інституціональні інвестори та банки, мігранти, туристи. Унікальність бренду можна забезпечити з допомогою використання стратегії диференціації, яка передбачає розвиток виробництва і посилення регіональних черт, відмінних від конкурентів [3].

Пропонується розглянути конкурентоспроможність регіону, а конкретно Херсонську область, через призму теорії Майкла Портера – про конкурентоспроможність та конкурентні переваги регіону.

Виходячи з теорії Портера конкурентоспроможності регіонів та конкурентних перевагах, згідно якої необхідно враховувати особливості регіону для розвитку конкурентоспроможних секторів економіки, пропонується звернути увагу на розвиток наступних перспективних напрямків виробництва в області:

1. Вирощування бавовника. Чому саме бавовник?

В Україні вирощування бавовнику розпочалося в 1930 в Причорномор'ї – Херсонській, Миколаївській, Запорізькій, Одеській, Дніпропетровській і Донецькій областях – в 1952 по сівні площі його вже становили 475 тис. га, але з 1956 в зв'язку з успішним розвитком бавовництва в Середній Азії, Казахстані та на Закавказзі бавовносіяння в Україні було призупинено [4].

В Україні відсутня власна сировинна база. Науковці працюють над можливістю розв'язання проблеми забезпечення бавовною за рахунок відновлення її вирощування на півдні України. Досвід минулих років показав, що частина степових районів України цілком придатна для бавовносіяння. 1930 р. продукція бавовни з 1 га перевищувала вартість зернової продукції в 10 разів. Так, бавовник на півдні України в Цюрупинському, Скадовському, Голопристанському, Генічеському, Новотроїцькому, Каховському, Чаплинському районах і в Криму вже в 30-ті роки ХХ ст. став головною серед інших технічних і просапних культур [4].

З 1951 року врожайність бавовнику в більшості господарств України становила 21 ц/га, тоді як в інших країнах світу вона була на рівні 3,4 – 11,5 ц/га.

У середньому за 1929-1955 рр. врожайність бавовни-сирцю в умовах зрошення становила 13,7 ц/га, без зрошення – 8,9 ц/га. Проте, в наступні роки почалося скорочення посівів і в 1958 р. повністю було припинено вирощування бавовнику в Україні, що було пов'язано з переорієнтацією стратегії економічного розвитку СРСР і волевільним рішенням керівництва країни.

Природні та екологічні умови на півдні України близькі до умов вирощування бавовнику в Болгарії, де він дає високі врожаї щороку як в умовах зрошення, так і на суходолі. В Україні бавовна віднедавна вирощується на дуже обмежених площах в південних регіонах – в Криму, Херсонській та Одеській областях.

Півострів тому в Херсонській області під бавовником було зайнято понад 140 тис. га площ. Зараз ця культура лишилась забутою, хоча саме в цьому регіоні є великий не реалізований потенціал її вирощування. Колись херсонські виробники бавовни отримували вже до 93, 94% природно розкритих коробочок, а деякі окремі сорти – і до 97%. Доморозний збір врожаю на Херсонщині становив до 80% всього врожаю.

Тонна бавовняного волокна на світовому ринку становила від \$1400 до \$1800. Навіть якщо взяти мінімальний врожай бавовника в 10 ц/га і хоча б половину розкритих природним чином коробочок, то й це може принести \$200 чистого прибутку з кожного гектара. Якщо врахувати, що вирощувати бавовник можна на солончаках та неродючих пісках, де зараз взагалі не ведеться господарська діяльність, то цей показник є доволі непоганим. Але, окрім волокна бавовни, 70% урожаю складає насіння, з якого отримують бавовняну олію. Також це цінна сировина для хімічної та оборонної галузей, адже целюлозне волокно бавовнику використовують для виробництва пороху та інших речовин.

Інститут зрошувального землеробства Національної Академії Аграрних Наук, в якому лабораторією селекції технічних культур, ст.н.с., к.с.г.н. Боровик Вірою Олександрівною проводить роботу з формування та збагачення цінним генофондом колекцію бавовнику. Виведено і внесено до Державного реєстру два середньо-волокнисті сорти бавовнику Дніпровський 5 і Підозерський 4.

Це – скоростиглі сорти з тривалістю вегетаційного періоду 105-120 днів, високим темпом досягання коробочок I і II ярусів, виходом волокна 35-38%, які можна висівати на півдні України і АР Крим.

Вирощується оригінальне насіння для подальшого розмноження в дослідних господарствах «Каховське», «Асканійське», «Копані» та ТОВ «Полтава-насіння» [4].

Перевага бавовни ще і в тому, що його можна вирощувати на абсолютно не родючих, піщаних ґрунтах, які в Херсонській області вистачить на те, щоб одягнути в натуральні тканини весь південний регіон, причому це практично без відходне виробництво. З відходів робляться і паливо, і будівельні матеріали, і лимонна кислота.

А скільки сільського незайнятого населення, яке потерпає від наркоманії, алкоголізму і неробства, виїжджає на роботу до Італії, Польщі, Португалії, Німеччини і Росії, можна було б зайняти на цьому виробництві. За умови, що бавовна дуже вигідна для фермерських господарств, оскільки йому не потрібна сівозміна.

2. Ефективний розвиток вівчарства.

Вівчарство – це єдина галузь тваринництва, яка здатна постачати народному господарству незамінну різноманітну продукцію з цільючими властивостями, а саме: баранину, дієтичну ягнятину, молоко, делікатесні сири та бринзу, а також сировину – вовну, овчини, смушки та шкіру, вироби з яких не мають аналогів щодо гігієнічних властивостей.

Херсонщина має унікальні генетичні ресурси племінних овець різних порід, типів і напрямів продуктивності, а також потужний науковий центр розвитку вівчарства в Україні, Інститут тваринництва степових районів імені М.Ф. Іванова «Асканія Нова». Сьогодні галузь представлена 18 основними вітчизняними породами та 16 внутріпородними типами, які зосереджені у 25 племзаводах та 65 племрепродукторах. Проте, незважаючи на свою унікальність, галузь в продовж останніх 25 років зазнала неправих втрат. Так, чисельність поголів'я овець на 01.06.17 р. в порівнянні з відповідним періодом 1990 року скоротилась з 8,5 до 1,7 млн. голів або майже у 5 разів, виробництво вовни відповідно з 30 тис. тонн до 4,2 тис. тонн або у 7 разів, виробництво баранини – у 9 разів. Вівчарство з крупнотоварного перетворилося у дрібнотоварне. Нині понад 90 відсотків господарств усіх форм власності утримують до 500 голів. В нинішніх умовах господарювання галузь вівчарства може бути однією з перспективних для відновлення та її розвитку з позицій підвищення ефективного використання землі, рівня зайнятості населення, забезпечення народногосподарського сектору (переробної та легкої промисловості) сировиною з цільючими властивостями (вовна, баранина, бринза) [5].

Крім того відновлення галузі дало б можливість Україні стати експортером м'яса-баранини на Європейський та Близько-Східний ринки, дефіцит якої за даними міжнародної організації ФАО становить близько 300 тис. тон. Ось чому постає завдання змінити стратегію ведення вівчарства, зосередивши її на пріоритетності підвищення економічної ефективності галузі в господарствах різних форм власності та господарювання. Особливістю змін сучасного вівчарства є ріст економічної значимості виробництва м'яса-баранини, молока, на які в структурі вартості продукції вівчарства припадає 75-80%. Тому основна увага нині зосереджується на розвитку м'ясо-вовново-молочного напрямку продуктивності. На сьогодні на долю баранини у загальному виробництві вовни припадає один відсоток, тому вівчарство з повною впевненістю можна вважати галуззю невикористаних можливостей.

Основна увага нині зосереджується на розвитку м'ясо-вовново-молочного напрямку продуктивності.

З Канади до України для покращення та вирощування якісного м'яса баранини ім-

портовані барани і вівцематки породи шароле, тессел, олібс.

Усі ці породи до України, а олібс – і до Європи, завезено вперше. Канаду як країну-експортера племінних овець було обрано не випадково. У цій країні існують жорсткі вимоги в системі реєстрації худоби, що регулюються канадською асоціацією вівчарів під керівництвом канадської корпорації реєстрації худоби. Кожна зареєстрована тварина мусить мати чотири покоління предків [6].

Висновки. Враховуючи, що вівчарство є галуззю не використаних можливостей доцільно було б вирішити наступні питання:

- з метою збереження генетичних ресурсів, відновлення та розвитку племінної бази племінним заводам і провідним племінним репродукторам надати статус генофондних стад з державним фінансуванням виробничих і селекційних програм;

- запровадити державне стимулювання створення середніх (1-2 тисяч вівцематок) та великих вівчарських ферм і господарств з метою використання трудових, матеріально-технічних і племінних ресурсів;

- вирішити питання на законодавчому рівні що до виділення власникам овець землі для випасання овець;

- створити інфраструктуру ринку вівчарської продукції шляхом встановлення квот її виробництва для забезпечення потреб державних силових та інших структур.

- зважаючи на особливості регіону та розвиток конкурентоспроможних секторів економіки, а саме вирощування бавовника та розвиток м'ясо-молочного напрямку вівчарства дозволить депресивним районам Херсонської області в організації нових робочих місць наповненню місцевих бюджетів, покращенню добробуту населення.

Список літератури:

1. К. Маркс. Капітал. С. 453.
2. М. Портер Конкурентна стратегія [пер. з англ.], 2005 р. С. 268.
3. М. Портер Конкурентні переваги [пер. з англ.], 2005 р. С. 154.
4. Електронний ресурс: izrg.org.ua – Інститут зрошувального землеробства, НААН.
5. Електронний ресурс: naas.gov.ua Інститут тваринництва степових районів імені М.Ф. Іванова «Асканія Нова».
6. «Формування м'ясного напрямку у вівчарстві» Володимир Похил «Аграрний тиждень», № 5, 2017 р.

Виноградчий В.И.

Институт государственного управления в сфере гражданской защиты

ФОРМИРОВАНИЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ТЕРИТОРИЙ РЕГИОНА И НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТНОСТИ ХЕРСОНСКОЙ ОБЛАСТИ

Аннотация

В статье автором уточнено понятие «конкурентность» и «конкурентоспособность», определены характерные черты присущие конкурентным субъектам. Подчеркнуто многоуровневое понятие конкурентоспособности и совокупность факторов что их определяют. Исходя из теории М. Портера конкурентности регионов и их конкурентной привлекательности, согласно которой необходимо учитывать особенности региона. В статье предлагается для развития конкурентных секторов экономики обратить внимание на развитие перспективных направлений производств, а именно развитие овцеводства и выращивания хлопка. Это позволит депрессивным районам Херсонской области в организации новых рабочих мест, наполнение местных бюджетов, улучшение жизненного уровня населения.

Ключевые слова: конкурентность, конкурентоспособность, регион, конкурентные преимущества.

Vinogradchiy V.I.

Institute of Public Administration in the Field of Civil Protection

FORMATION OF COMPETITIVENESS OF THE TERRITORIES OF THE REGION, AND SOME ASPECTS OF IMPROVING THE COMPETITIVENESS OF THE KHERSON REGION

Summary

In the article the authors specify the concept of «a capacity for competition» and «competitive ability». They also found out specific features, which are inherent for competitive subjects. Multilevel concept of competitiveness and set of factors, which cause this competitiveness, were emphasized. According to M. Porter's theory of competitiveness of regions and competitive advantages, it is necessary to take into account the features of the region. For the development of competitive sectors of the economy, it is proposed to pay attention to the development of promising areas of production, namely the development of sheep farming and cotton growing. It will allow deprived districts of the Kherson region to organize new workplaces, fill the local budgets, and improve the welfare of the population.

Keywords: «a capacity for competition», «competitive ability», competitive, factors.